

Οι ευρωπαϊκές εκλογές σε σταυροδρόμι

Description

Ιωάννης Τιρκίδης*

Αυτή η στιγμή των ευρωεκλογών είναι πολύ διαφορετική από την προηγούμενη, πριν από πέντε χρόνια. Οι αρχικές συνθήκες είναι διαφορετικές, και οι προκλήσεις είναι διαφορετικές. Οι προτεραιότητες έχουν αλλάξει. Η πανδημία του κοβιντ-19 δημιούργησε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία και οδήγησε σε μια σθεναρή πολιτική αντίδραση και πρωτοφανή δημοσιονομικά μέτρα από όλα τα κράτη μέλη, για την προστασία των επιχειρήσεων και των εργασιών. Ο πόλεμος στην Ουκρανία, που ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2022, οδήγησε σε ένα σκληρό καθεστώς κυρώσεων κατά της Ρωσίας, σε σημαντική υλική και οικονομική στήριξη της Ουκρανίας και σε σχεδόν πλήρη αποσύνδεση από τη Ρωσία. Ο υψηλότερος πληθωρισμός ώθησε τις κεντρικές τράπεζες στις προηγμένες χώρες να αυξήσουν απότομα και γρήγορα τα επιτόκια τους. Οι οικονομικές επιδόσεις ήταν ανάμεικτες, με την ευρωπαϊκή οικονομία στο σύνολό της να αναπτύσσεται μόλις και μετά βίας το 2023. Το πρώτο τρίμηνο του 2024 ξεκίνησε επίσης αργά και οι προοπτικές ανάπτυξης παραμένουν υποτονικές, με την αβεβαιότητα να αυξάνεται καθώς κλιμακώνεται ο πόλεμος στην Ουκρανία. Εν τω μεταξύ, οι προτεραιότητες έχουν μετατοπιστεί. Ενώ η κλιματική αλλαγή αποτελούσε τη συντριπτική προτεραιότητα το 2019, η έμφαση μετατοπίζεται τώρα στην ασφάλεια και την άμυνα, την οικονομία και την ανταγωνιστικότητα, τον προϋπολογισμό και το κοινό χρέος.

Το νέο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η νέα Επιτροπή που θα προκύψουν θα αντιμετωπίσουν

πιο κρίσιμες και, από κάποιες σκοπιές, υπαρξιακές προκλήσεις. Αν θα πρόκειται για ένα πιο αδύναμο, πιο διασπασμένο και πιο διχαστικό Κοινοβούλιο, τότε θα απαιτηθεί περισσότερη ηγεσία σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Συζητάμε αυτά και άλλα συναφή ζητήματα σε αυτό το άρθρο.

Η πολιτική γεωγραφία του Κοινοβουλίου

Αλλά πρώτα πρέπει να κατανοήσουμε την πολιτική γεωγραφία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Υπάρχουν επτά πολιτικές ομάδες, οι οποίες διακρίνονται με βάση την πολιτική ιδεολογία. Η μεγαλύτερη από αυτές τις ομάδες, το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (ΕΛΚ), ανήκει στην κεντροδεξιά, της χριστιανοδημοκρατικής παράδοσης της Ευρώπης. Η δεύτερη μεγαλύτερη είναι η Προοδευτική Συμμαχία Σοσιαλιστών και Δημοκρατών (S&D), η οποία ανήκει στην κεντροαριστερά. Η ομάδα Ανανεωτικής Ευρώπης (Renew Europe), η οποία περιλαμβάνει το γαλλικό κόμμα της Αναγέννησης, αρχικά γνωστό ως En Marche! είναι κεντροφιλελεύθερης τάσης. Μαζί, αυτές οι τρεις ομάδες αποτελούν τον κύριο πυλώνα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και σχηματίζουν τον λεγόμενο μεγάλο συνασπισμό, ο οποίος ουσιαστικά κυριάρχησε στις διεργασίες του προηγούμενου κοινοβουλίου. Έπειτα, υπάρχει η ομάδα των Πρασίνων/Ευρωπαϊκή Ελεύθερη Συμμαχία, η αριστερά και η ακροδεξιά. Στην άκρα δεξιά υπάρχουν δύο ομάδες, η Ομάδα Ταυτότητας και Δημοκρατίας (ID) και οι Ευρωπαίοι Συντηρητικοί και Μεταρρυθμιστές (ECR). Η ομάδα Ταυτότητας και Δημοκρατίας είναι ένα πιο ριζοσπαστικό, εθνικιστικό και ευρωσκεπτικιστικό κόμμα που περιλαμβάνει τον Εθνικό Συναγερμό (RN) της Γαλλίας, το κόμμα Εναλλακτική για τη Γερμανία (AfD) , και τη Λέγκα της Ιταλίας. Οι Ευρωπαίοι Συντηρητικοί και Μεταρρυθμιστές είναι ένα πιο μετριοπαθές ευρωσκεπτικιστικό και συντηρητικό κόμμα, και περιλαμβάνει το κόμμα του Νόμου και της Δικαιοσύνης της Πολωνίας και τους Αδελφούς της Ιταλίας.

Οι προσχωρήσεις των κυπριακών κομμάτων και η μετατόπιση ψήφων

Όλα τα κυπριακά κόμματα είναι μέλη της μίας ή της άλλης από αυτές τις ομάδες. Ο ΔΗΣΥ είναι ενταγμένος στο ΕΛΚ, το ΑΚΕΛ στην Αριστερά, το ΔΗΚΟ και η ΕΔΕΚ στους Σοσιαλιστές και Δημοκράτες, η ΔΗΠΑ στην ομάδα της Ανανεωτικής Ευρώπης, οι Πράσινοι μας στους Πράσινους/Ευρωπαϊκή Ελεύθερη Συμμαχία και το ΕΛΑΜ στην ομάδα Ταυτότητας και Δημοκρατίας.

Στην Κύπρο, το ακροδεξιό ΕΛΑΜ συχνά καταλαμβάνει την τρίτη θέση στις δημοσκοπήσεις και διεκδικεί σοβαρά μια έδρα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Είναι αβέβαιο αν τα δύο μεγαλύτερα κόμματα, ο ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ, θα καταφέρουν να διατηρήσουν τις δύο έδρες που το καθένα κατέχει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από την ένταξη της Κύπρου.

Πρόκειται ίσως για μια σπάνια στιγμή στο κυπριακό πολιτικό σύστημα, όπου το αποτέλεσμα των εκλογών είναι τόσο απρόβλεπτο, ώστε τέσσερις από τις έξι έδρες να είναι υπό διεκδίκηση και ακόμη και ανεξάρτητος, μη κομματικός υποψήφιος να έχει εξίσου καλές πιθανότητες με οποιοδήποτε κόμμα να κερδίσει μία από αυτές. Επίσης, το νεοσύστατο κόμμα Volt Cyprus, το οποίο συνδέεται με το Volt Europa και έχει μια ισχυρή ατζέντα για την επανένωση, σημειώνει σχετικά καλές δημοσκοπήσεις.

Αυτές οι εξελίξεις, οι οποίες δεν πρέπει να εκπλήσσουν, αποτελούν μέρος της αυξανόμενης ρευστότητας της κυπριακής πολιτικής. Αυτό είναι τουλάχιστον εν μέρει το αποτέλεσμα της τελευταίας δεκαετίας, όταν η αντιπολίτευση ήταν ισχυρή και όλα τα κόμματα, από το κέντρο και την κεντροαριστερά μέχρι την κεντροδεξιά, με εξαίρεση το αριστερό ΑΚΕΛ και, σε μικρότερο βαθμό, τους Πράσινους, ήταν λίγο πολύ, δυσδιάκριτα ως προς την πρακτική τους και τις πολιτικές τους προτεραιότητες. Οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των κομμάτων του κέντρου και της κεντροδεξιάς είναι ασαφείς, με αποτέλεσμα η αποχή και η διάσταση γνώμης να έχουν αυξηθεί.

Ποια θα είναι τα αποτελέσματα των εκλογών ...

Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι τα ακροδεξιά κόμματα θα σημειώσουν σημαντικά κέρδη σε πολλές χώρες της ΕΕ εις βάρος των πιο κεντρικών/κεντροαριστερών κομμάτων, ιδίως της Ανανεωτικής Ευρώπης και των Πρασίνων. Όμως, κατά πάσα πιθανότητα, ο βασικός πυλώνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ο μεγάλος συνασπισμός του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών και της Ανανεωτικής Ευρώπης, θα διατηρήσει την πλειοψηφία του. Αλλά θα είναι πιο ισχυρή, και αυτό θα κάνει διαφορά. Το αν θα μπορέσουν να επανεκλέξουν τη σημερινή Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι λιγότερο βέβαιο.

... και οι επιπτώσεις

Οι συνασπισμοί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι μεταβλητοί, ανάλογα με το θέμα, και υπάρχουν περισσότερες αποκλίσεις από τις κομματικές γραμμές απ' ό,τι στα εθνικά κοινοβούλια. Έτσι, μια μεγαλύτερη εκπροσώπηση των ακροδεξιών κομμάτων και μια μικρότερη πλειοψηφία των κομμάτων του μεγάλου συνασπισμού θα δώσει στην ακροδεξιά

έναν πιο σημαίνοντα ρόλο από ό,τι θα δικαιολογούσαν τα ποσοστά της, ιδίως σε επίμαχα ζητήματα σε τομείς όπως η κλιματική αλλαγή, η μετανάστευση και όλες οι πτυχές της οικονομίας. Αυτό μπορεί δυνητικά να μετατρέψει ένα εν πολλοίς φιλελεύθερο και προοδευτικό, φιλο-ενωσιακό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε ένα πιο επικριτικό απέναντι στις Βρυξέλλες και πιο διασπαστικό, με αποτέλεσμα να προκύψει τελικά μια πιο συντηρητική Επιτροπή.

Μια ισχυρή εκλογική επίδοση της ακροδεξιάς θα δώσει με τη σειρά της στα κόμματα αυτά μεγαλύτερη δυναμική και σε εθνικό επίπεδο. Μια μεγάλη νίκη της Μαρίν Λεπέν στη Γαλλία, για παράδειγμα, θα συμβάλει περαιτέρω στην ομαλοποίηση του κόμματός της, του Εθνικού Συναγερμού, ενόψει των γαλλικών προεδρικών εκλογών του 2027 και θα αυξήσει τις πιθανότητες νίκης της.

Αυτές οι επιπλοκές υπογραμμίζουν το ενδεχόμενο ενός πιο κατακερματισμένου και αμφιλεγόμενου Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπου η επίτευξη συναίνεσης θα απαιτεί μεγαλύτερη προσπάθεια και διαπραγμάτευση. Έτσι, η δυναμική του νέου Κοινοβουλίου είναι πιθανό να αντικατοπτρίζει ένα ευρύτερο φάσμα πολιτικών ιδεολογιών, δημιουργώντας ένα πιο περίπλοκο περιβάλλον μέσα στο οποίο θα πρέπει να λειτουργήσει ο μεγάλος συνασπισμός.

Ένα πιο κεντρώο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα είναι υπέρ της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και θα αντιπροσωπεύει τη συνεκτικότητα και τη συνέχεια. Ένα πιο εθνικιστικό και ευρωσκεπτικιστικό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα είναι πιο ανατρεπτικό- θα ευνοεί την εθνική κυριαρχία έναντι της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης- θα περιορίζει τη μεταναστευτική πολιτική- θα αντιτίθεται στην κατανομή των πόρων για τους στόχους κοινών πολιτικών. Επίσης, ένα πιο εθνικιστικό και ευρωσκεπτικιστικό κοινοβούλιο θα υποβαθμίσει τους κλιματικούς στόχους, υπονομεύοντας έτσι τους στόχους της ενεργειακής μετάβασης. Θα είναι λιγότερο προστατευτικό του εμπορίου απέναντι στην Κίνα και θα υποστηρίζει περισσότερο την επαναπροσέγγιση με τη Ρωσία. Πάντα γίνεται λόγος για διαφοροποίηση και μείωση της εξάρτησης από την Κίνα, αλλά υπάρχουν όρια. Η μείωση κινδύνου και παράλληλα η διατήρηση του ανοίγματος στις επενδύσεις δεν πάνε καλά μαζί.

Συμπερασματικά

Η δραματική μετατόπιση των προτεραιοτήτων και των συμπεριφορών σχετίζεται κυρίως με τη γεωπολιτική κατάσταση, ενώ η άνοδος της ακροδεξιάς είναι το κυρίαρχο μεγάλο θέμα των εκλογών. Ωστόσο, τα συστημικά κόμματα θα εξακολουθήσουν να έχουν την πλειοψηφία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Θα είναι πλέον δυσκολότερο να περάσουν νομοθετικές πράξεις, αλλά αυτό δεν θα σημαίνει κατ' ανάγκη ανατροπή σε βασικούς

τομείς πολιτικής και στη δυναμική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Είναι όμως σημαντικό να έχουν τα συστημικά κόμματα ένα όραμα για το μέλλον, για το πού θα βρίσκεται η Ευρώπη σε δέκα ή είκοσι χρόνια και πώς θα φτάσουμε εκεί. Οι άνθρωποι απογοητεύονται όλο και περισσότερο. Τα εισοδήματα δεν αυξάνονται σε πραγματικούς όρους και οι θέσεις εργασίας δεν είναι εξασφαλισμένες. Η οικονομική μετάβαση επιβάλλει υψηλότερο κόστος στα νοικοκυριά. Χρειάζονται έτσι, πληρέστερες προσεγγίσεις χωρίς αποκλεισμούς και ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο. Και τα δύο αυτά απουσιάζουν επικίνδυνα.

**Ο Ιωάννης Τιρκίδης είναι Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών στην Τράπεζα Κύπρου και Πρόεδρος της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society). Οι απόψεις που εκφράζονται είναι προσωπικές.*